

พนักงานคุมประพฤติกับความเป็นวิชาชีพ

นายเกษม มุลจันทร์

ผู้ตรวจราชการกรมคุมประพฤติและ

รักษาการผู้อำนวยการกองกิจการชุมชนและบริการสังคม

งานคุมประพฤติ ถือเป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการแก้ไขผู้กระทำผิดที่อยู่ในชุมชน โดยไม่ต้องใช้เรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของครอบครัวของชุมชนของสังคมและโดยเฉพาะของประเทศชาติ

ภารกิจของกรมคุมประพฤติในปัจจุบันตามมติค.ร.ม. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 ได้มีภารกิจที่เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภารกิจด้านการพักการลงโทษลดวันต้องโทษ ภารกิจด้านกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับรักษาตามพ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 การคุมประพฤติเด็กและเยาวชนและอื่นๆ นอกเหนือจากภารกิจหลักเดิมคือการสืบเสาะและพินิจการควบคุมและสอดส่อง การพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดตลอดจนการทำงานบริการสังคม และการดำเนินงานตามโครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ

จากภารกิจดังกล่าวจะเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นมากสำหรับภารกิจของกรมคุมประพฤติ ซึ่งกรมคุมประพฤติจะมีบทบาทและทิศทางที่เป็นที่พึ่งพาและเป็นองค์กรหลักของกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับการที่รัฐบาลได้มีการปรับโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ กรมคุมประพฤติจึงเป็นองค์กรหลักของงานคุมประพฤติในทุกมิติทุกชั้นตอนและทุกประเภท

ดังนั้น กรมคุมประพฤติ จึงต้องเป็นองค์กรหลักของระบบงานคุมประพฤติทุกระบบ ทั้งระบบงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ระบบงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ทั้งในชั้นพิจารณาคดีและภายหลังการพิจารณาคดีของศาล ระบบการคุมประพฤติชั้นการพักการลงโทษ และลดวันต้องโทษ ระบบการคุมประพฤติผู้อยู่ระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งนับว่างานคุมประพฤติเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนที่สำคัญ เพื่อที่จะป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ด้วยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีสามารถดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

/พนักงาน...

พนักงานคุมประพฤติจึงมีความสำคัญมากต่อการให้โอกาสบุคคลที่หลงผิดที่อยู่ในชุมชน พนักงานคุมประพฤติจึงต้องมีความรู้ มีทักษะ มีทัศนคติและค่านิยม ตลอดจนการปฏิบัติงานที่ดี มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีจิตสำนึกของการบริการและจิตวิญญาณของความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ การหล่อหลอมพนักงานคุมประพฤติ ที่จะให้มีบทบาทตามความคาดหวังของสังคม จึงเป็นภารกิจหลักที่สำคัญยิ่งของกรมคุมประพฤติ ที่จะหล่อหลอมพนักงานคุมประพฤติให้มีจิตวิญญาณ หรือมีอาชีพปฏิญาณในวิชาชีพและทงในศักดิ์ศรีของพนักงานคุมประพฤติที่มีหน้าที่ที่มีคุณค่าที่สังคมมอบหมายในการที่จะเป็นผู้กำหนดมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายชุมชนกับกระบวนการให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับการงานคุมประพฤติในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน

พนักงานคุมประพฤติกับความเป็นวิชาชีพ จึงมีความหมายที่เข้าใจอยู่ในตัวเอง เพราะระบบงานคุมประพฤติซึ่งถือเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน พนักงานคุมประพฤติจึงจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถและประสบการณ์ ในการที่จะได้ข้อมูลจากผู้กระทำผิดหรือจากชุมชนเพื่อนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไขให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม และการที่จะได้เข้ามาทำงานในตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติจะต้องผ่านกระบวนการต่างๆมากมาย ตลอดจนต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมผ่านกระบวนการฝึกอบรมด้านเทคนิคต่างๆ เช่น การสอบสวน และอื่นๆ เป็นต้น

หลักในการที่จะพิจารณาว่าบทบาทของพนักงานคุมประพฤติกับความเป็นวิชาชีพ ควรเป็นเช่นไรและการพัฒนาพนักงานคุมประพฤติควรมีนโยบายการพัฒนาในลักษณะที่จะเป็นวิชาชีพเช่นไร จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้เสนอแนวคิดเรื่องบทบาทของพนักงานคุมประพฤติกับความเป็นวิชาชีพในฐานะที่ท่านเป็นนักวิชาการและมองภารกิจของกรมคุมประพฤติ ตลอดจนบทบาทของพนักงานคุมประพฤติในฐานะคนนอกมองคนคุมประพฤติ **อาจารย์อรรถพรธรรม จรัสวัฒน์** อาจารย์ประจำภาควิชาสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการภาครัฐ สถาบันมาตรฐานสากลภาครัฐแห่งประเทศไทย สำนักงานก.พ. ได้ให้แนวคิด

/ที่เป็น...

ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับบทบาทของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งขออนุญาตนำมาเผยแพร่ และขอขอบคุณอาจารย์อัคราพรรณ จรัสวัฒน์ มา ณ โอกาสนี้ ซึ่งท่านได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

ในการพัฒนาบทบาทพนักงานคุมประพฤติจะแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ **ระดับกรมหรือหน่วยงาน** ผู้ซึ่งเป็นหน่วยกำกับดูแลและกำหนดนโยบายในการพัฒนาพนักงานคุมประพฤติจะต้องมีนโยบายการพัฒนาพนักงานคุมประพฤติในลักษณะการสร้างอาชีพปฏิญาณ ในวิชาชีพคุมประพฤติ และ **ระดับบุคคล** ที่ต้องเข้มงวดเคร่งครัดต่อการพัฒนาตนเอง โดยสามารถแยกอธิบายดังนี้

บทบาทระดับกรมหรือหน่วยงาน

กรมคุมประพฤติต้องกำหนดนโยบายในการพัฒนาพนักงานคุมประพฤติ ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีทักษะ มีความเป็นวิชาชีพและมีอาชีพปฏิญาณ ในวิชาชีพ โดยที่กรมคุมประพฤติต้องมีลักษณะเป็นกรมที่มีลักษณะวิชาชีพนิยม (Professional Organization) ซึ่งชี้ให้เห็นความคาดหวังชัดเจนต่อสาธารณชน โดยมีกระบวนการสร้างปัจจัย เกื้อหนุน 8 ประการ คือ

1. กรมฯ ต้องมี**กระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้**ที่สามารถนำไปใช้ได้ โดยทั่วไปในวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย ตัวองค์ความรู้ เทคนิค และวิธีการทางวิชาชีพ และการตอบสนองเชิงรูปธรรมของวิชาชีพที่จะนำมาแก้ไขปัญหาสังคม

2. **ระยะเวลาของการฝึกอบรมเพื่อเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ** แต่ละระดับชั้น ซึ่งหมายถึงการมีมาตรฐานการศึกษาอบรมและมาตรฐานการสื่อองค์ความรู้ให้เกิดความเข้าใจ ตรงกัน ในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยอาจแบ่งเป็นการฝึกอบรมวิชาการ เชิงปฏิบัติการ ที่ผสมผสานระหว่างองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญทางการปฏิบัติ

3. **ลักษณะงานที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามค่านิยมพื้นฐานเชิงบวกของสังคม** และลักษณะงานตามวิชาชีพ ก่อให้เกิดความมั่นคงของสังคม ค่านิยมที่สอดคล้องกับ ขนบธรรมเนียมของสังคม

4. **มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน** เช่น การมีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ ในการปฏิบัติงาน การควบคุมดูแลองค์กรตนเอง

5. **แรงจูงใจ**ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อตอบสนองต่อประโยชน์ของชุมชน สังคมและประเทศชาติ เช่น ข้อกำหนดต่างๆ ให้มีลักษณะแรงจูงใจเพื่อการปฏิบัติชอบ อาจกำหนดเป็นปรัชญาของกรมคุมประพฤติหรือกรอบการปฏิบัติงานและค่านิยมร่วมของกรมฯ หรือเป็นกรอบจรรยาบรรณ จรรยาวิชาชีพของกรมฯ **และผู้ปฏิบัติดีต้องได้รับการยกย่อง**

6. การมีกระบวนการยึดโยงเชื่อมสัมพันธ์เพื่อให้เกิด **ความผูกพัน ต่องานคุมประพฤติ** มีความรู้สึกของการทุ่มเท-แรงกาย-แรงใจและมีอาชีพปฏิบัติอยู่ปฏิบัติงาน ในกรมฯ จนเกษียณอายุหรือตายจากไป

7. **การมีวัฒนธรรมของอาชีพ** (พนักงานคุมประพฤติ) ด้วยการกำหนดมาตรฐาน เชิงบรรทัดฐานวิชาชีพ เช่น สัญญลักษณ์ของวิชาชีพ ค่านิยมหลักของวิชาชีพ

8. **การมีจรรยาบรรณวิชาชีพคุมประพฤติ** ซึ่งควรมีมาตรฐานการปฏิบัติจนเป็นที่ ยอมรับของสังคม เพื่อให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการปฏิบัติจนเป็นที่ ประสานงาน ทุกฝ่ายตอบสนองต่อประชาชนอย่างเอื้ออาทร **มีอุดมการณ์วิชาชีพที่เป็นที่ประจักษ์**

บทบาทพนักงานคุมประพฤติ

1. พนักงานคุมประพฤติต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีความเข้าใจ มนุษย์และ เข้าใจถึงความต้องการของมนุษย์ เข้าใจในภารกิจหลักของตนเอง มีความรับผิดชอบ และพร้อมจะให้ตรวจสอบการปฏิบัติงานของตน

2. สร้างอัจฉริยภาพของตนเองด้วยการใฝ่รู้ รักความรู้ รักความจริง มีความซื่อสัตย์ และค้นหาอุดมการณ์และสร้างความมั่นคงแก่อุดมการณ์ของตนเอง กระทำการใดๆด้วยความทุ่มเทอุทิศตนเอง ปรับตัวเรียนรู้อยู่เสมอ

3. รู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลง มีการมองโลกในเชิงบวก (โลกทัศน์) และดำรงชีวิตตามคัลลองของศีลธรรม (ชีวิตทัศน์) มองเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ และการเปลี่ยนแปลงเป็นถนนที่ต้องเดินด้วยความเข้าใจ และเปลี่ยนแปลงตนเองให้ทันการณ ์ทันกาล เพื่อที่จะบริหารการเปลี่ยนแปลงและก้าวต่อไปข้างหน้าด้วยการควบคุมการเปลี่ยนแปลง นั้นๆ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทภารกิจของพนักงานคุมพฤติกรรการเรียนรู้และปรับตัวเอง รองรับภารกิจใหม่ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีของภารกิจด้านการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด บทบาทของกรมฯ คือ การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดคืนสู่สังคม ด้วยการ**มีบทบาทเป็นองค์กรหลักในการประสานพลังแห่งความร่วมมือ**ของรัฐ (พนักงานคุมประพฤติ) ชุมชน และเครือข่ายชุมชน (อาสาสมัครคุมประพฤติ) **บทบาทพนักงานคุมประพฤตินี้มีลักษณะของผู้ประสานพลังความร่วมมือ**ของบุคคลต่างๆ ในชุมชน และนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งพนักงานคุมประพฤตินี้จึงต้องเป็นผู้มีความสามารถ มีทักษะ และมีความเข้าใจถึงกระบวนการยาเสพติดในชุมชน มีความรู้ด้านการข่าว การเจรจาต่อรอง และมีความเข้าใจการแก้ไขปัญหาเสพติดแบบบูรณาการ สร้างตัวชี้วัดผลสำเร็จของการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เข้าใจระบบการคัดกรองผู้เสพยาเข้าใจระบบการบำบัด เข้าใจหลักสูตรการบำบัด และการบำบัดฟื้นฟูหลังจากผู้ชุมชนแล้ว พนักงานคุมประพฤติต้องเป็นผู้ประสานพลังความร่วมมือของบุคคลต่างๆ ในชุมชน ในลักษณะบูรณาการแนวคิด-นโยบาย-แนวปฏิบัติร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นของเครือข่าย ชุมชน ซึ่งเป็นภารกิจที่ท้าทายยิ่งของบทบาทพนักงานคุมประพฤติ โดยที่ภารกิจดังกล่าวอาจเปรียบเสมือนวิศวกรสังคมที่สร้างสรรค์ โอกาสและเอื้ออาทรต่อชุมชน

สรุป การเป็นวิชาชีพของพนักงานคุมประพฤติ จะต้องพิจารณาจากทั้งบทบาทของหน่วยงานคือกรมคุมประพฤติ และพิจารณาจากบทบาทของพนักงานคุมประพฤติ ทั้งนี้ในระดับหน่วยงานจำเป็นต้องมีนโยบายในการพัฒนาพนักงานคุมประพฤติอย่างต่อเนื่อง และชัดเจนเพื่อให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีทักษะ มีทัศนคติ เพื่อให้มีความเป็นวิชาชีพอย่างแท้จริง โดยต้องมีกระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ ระยะเวลาของการฝึกอบรมเพื่อเข้าสู่ความเป็นวิชาชีพ ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน การใช้ดุลพินิจ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีกระบวนการยึดโยงเชื่อมสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความผูกพันต่องานคุมประพฤติ มีวัฒนธรรม จรรยาบรรณ ของอาชีพพนักงานคุมประพฤติ มีอุดมการณ์วิชาชีพที่เป็นที่ประจักษ์

ในตัวบทบาทของพนักงานคุมประพฤติเอง จะต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีการสร้างอัจฉริยภาพของตนเองด้วยการใฝ่รู้ รักความรู้ ความจริง ความซื่อสัตย์รู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งในมุมมองของนักวิชาการกับบทบาทของพนักงานคุมประพฤติวิชาชีพแล้วท่านละในฐานะพนักงานคุมประพฤติตัวจริง มองตัวเองอย่างไร ช่วยกันใจ ช่วยกันคิด เพื่อพิชิตวิชาชีพ **“พนักงานคุมประพฤติ”**
